

MORT DE DAMA

VILLALONGA, Llorenç

Edicions 62 i «la Caixa». Les millors obres de la literatura catalana 63, 1981. 153 pàgines. 1a edició, Palma, 1931.

Descripció del barri dels aristòcrates mallorquins i del costums dels turistes que trasbalsen la vida tradicional que es tanca en sí mateixa. Un recompte dels avantpassats de dona Obdúlia de Montcada, vídua de Bearn –la Dama. Ella representa l'ànima d'una societat que desapareix. A la seva cambra, Dona Obdúlia s'està morint. Al seu voltant, s'apleguen els personatges que desfilen a la novel·la. La narració recula trenta anys, i la dama es prepara i va al ball del «Círculo». Es descriuen les joies, els vestits, les maneres de marcar tendència, tot amb un marcat to sarcàstic. La Dama des del llit va rumiant qui serà l'hereva; primer pensa en la Remei Huguet, un minyona llagotera i servil, després la seva neboda, la baronessa Maria Antònia, autèntic personatge aristocràtic, per qui l'autor confessa admiració (118), finalment serà per una neboda cupletista a Barcelona, a qui Obdúlia idealitza enmig dels seus deliris per la morfina. Maria Antònia intenta subornar el confessor per tal que aconselli la malalta. Els personatges, són caricatures dels tipus que formen la societat mallorquina: el marquès de Collera (cap del partit conservador), que mor en un prostíbul, de qui Obdúlia diu que era un tarambana, i un pocavergonya. L'Aina Cohen, poetessa enlairada per la societat mallorquina, que no vol seguir amb els temes carrinclons de sempre, però si no ho fa, perdria la el suport de l'alta societat. Finalment, en plena crisi d'identitat descobreix la seva tendència lèsbica, i després de fer un espectacle, la tanquen en un manicomi. Dona Obdúlia mort i deixa la seva herència a Violeta. Remei i Maria Antònia diuen que han perdut per ser massa decents.

Dona Obdúlia és el tipus de l'aristocràcia sorgida arran de la Restauració Borbònica, condemnada a desaparèixer. El personatge és avar, hipòcrita, i ple de contradiccions, tot mantingut amb indiferència. A banda de la seva neboda, la baronessa Maria Antònia, hi ha un munt de figures representatives de l'illa. La sàtira té una doble vessant; per una banda els *botifarres*; aristòcrates terratinents, i d'una altra els *xuetes*, enriquits pel comerç. Hi ha una altra classe sorgida de la Restauració i dependent del centralisme espanyol, que la representa el marquès de Collera, que és l'encarnació del polític retòric i influent, només mogut per l'afany de prestigi, però d'una incompetència absoluta. El grup regionalista es caricaturitza en la poetessa Aina Cohen. Els partidaris de la literatura castellana són parodiats en els de l'*Ateneo*. L'alternança de temps històrics entre un passat esplendorós anterior a la desfeta colonial –que funciona com a àmbit del record–, el moment de transició que suposa la primera dècada del s. XX, i la immediata actualitat dels anys vint –caracteritzada per l'arribada del turisme, que anirà dissolvent els costums antics–, permet a Villalonga fixar quins són aquests elements de canvi i renovació, però sobretot deixar un retrat viu d'algunes de les escenes més exemplars de la Mallorca del final del s. XIX abans no siguin definitivament substituïdes. Aquest retaule caricaturesc de personatges i les constants remissions crítiques a la vida cultural i política de Mallorca provocaren que la novel·la fos atacada amb contundència tot just es publicà, especialment a l'illa, no obstant això, en motivà l'èxit en alguns entorns intel·lectuals. N'hi ha traducció castellana (1988) i italiana (1997) (Enciclopèdia Catalana).

La crítica de la mentalitat i els costums d'alguns personatges, pinta un quadre de la religió viscuda hipòcritament; és a dir, amb l'afecció a la tradició sense més. Les contradiccions internes de Dona Obdúlia afloren en els seus darrers moments; la sexualitat reprimida durant anys i el penediment de no haver aprofitat les oportunitats.

LB-1

18/06/2018